

Anton Perdih

Utrinki
iz mojega
življenja

ZALOŽNIŠTVO JUTRO

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-94
929Perdih A.

PERDIH, Anton

Utrinki iz mojega življenja / Anton Perdih. - Ljubljana : Jutro,
2023

ISBN 978-961-7024-21-0
COBISS.SI-ID 146137859

Predgovor

Velik del teh svojih spominov in pripovedovanj drugih sem zapisal med leti 2000 in 2005 in so izšli leta 2013. Nekatere sem dal prebrati ljudem, ki jih cenim, pa sem dobil odgovor, da nimajo nikakršne literarne vrednosti. No, stvari, ki bi imele literarno vrednost, nisem nikoli pisal. To ni bil nikoli moj način pisanja.

V teh spominih in pripovedovanjih so tudi podatki, ki se v moji mladosti nikakor niso skladali s tem, kar so nam ves čas dopovedovali o dogodkih med drugo svetovno vojno. Kljub temu sem jih zapisal. Kaj v resnici pomenijo nekateri moji spomini na vojno, mi je postalo jasno šele, ko sem prebral knjigo *Sodelovanje partizanov z okupatorji* in razumel, da se marsikateri moj spomin nanaša na posledice tistih sodelovanj. Ovrednotili so jih v knjigi *Skrita, nepoznana zgodovina NOB-revolucije*.

V besedilu ponekod namenoma uporabljam narečno poimenovanje in narečni način govora. Zato je v njem nekaj manj običajnih znakov, ki označujejo narečne glasove. V stavkih, ki sledijo tu v predgovoru, je narečni glas med znakoma < >, da ga boste v kasnejših besedilih laže prepoznali. To so naglašeni kratki polglasnik <à>, naglašeni dolgi polglasnik <á>, nenaglašeni polglasnik <ə>, soglasniški (nezlogotvorni) u <u>, ki ga jezikoslovci navadno pišejo kot w oz. u, betacistični (priporniški) b <b> ter priporniški g ali zveneči h: <g>, ki ga Čehi

pišejo kot h. V moji mladosti so nekateri izgovarjali tudi nezveneči <b>, to je priporniški p, ki bi ga tu označeval kot <p>, a je že v moji mladosti večinoma prešel v f, razen pred glasovi c, č in š, npr. v besedah m̀rkapca (divje korenje), p̄cou (robec, ruta), p̄čjer (večer), p̄šjela (čebela).

Nekatere od zapisanih stvari so mi povedali Ernesta Kragelj, Marija Lipušček, Milena Bajt in Peter Rutar.

prof. dr. Anton Perdih

Ljubljana, maj 2023

Zatočmin okrog leta 1960.

Izvor Perdihov

Ko sem bil star okoli 15 let, verjetno je bilo to leta 1955, me je tata vzel s sabo na rabóto (rabuéta, obvezno neplačano delo, ki ga je vsak solastnik dolžan opraviti vsako leto; največkrat so ga opravljali vsi hkrati - ta obveznost je veljala od kdo ve kdaj; izraz zanj je najbrž še iz časov tlačanstva pred letom 1500 ali še od prej) v pašnik Srednica pri Pologu v dolini Tolminke. Solastnik Šáuar z Volarij je za to najel starejšega moža. Ker sva bila najslabša za delo, so naju postavili skupaj zasipati jame na cesti. Ta mož mi je takoj rekel, seveda v narečju: »A ti si pa Prdihov. Tudi jaz se pišem Perdih, star sem že čez 70 let. ...« Povedal mi je, čigav z Volarij je, a sem pozabil. Potem me je vprašal, če vem, odkod izviramo Perdihi. Odgovoril sem mu, da vem, da zatolminski Perdihi vsi izviramo od Pipa. Potem mi je povedal, da čisto vsi Perdihi izviramo iz Drežnice. Pred zelo dolgim časom se je nekaj Perdihovih fantov iz Drežnice priženo v dolino na Kamno, na Volarje. Kasneje so se od tam ženili v druge vasi. V Zatolmin k Pipu. In od Pipa drugam po vasi. Pred sto leti (to je okoli 1850) je nekaj volarskih Perdihov odšlo na Štajersko in to so predniki Perdihov, ki živijo okoli Zidanega mosta.

Več je o mojih prednikih napisala sestra Olga v knjižici: Olga Štrukelj, *Rodbina Perdihovih Zatolmin*, Tolmin 2012, v kateri so tudi slike družine in sorodstva.

Iz zbranih podatkov sklepa, da je prvi Perdih v Zatolminu ustanovil našo kmetijo in da so se od nas priženili drugam. Jaz sem bil pri Prdihu zadnji Perdih, a sem odšel. Tudi drugje v vasi, razen pri Pipu, je ta priimek v zadnjih desetletjih izginil.

Videti je, da je bila naša domačija zidana v tročan. Na katetah pravokotnega trikotnika sta bila postavljena hiša in hlev. Podaljški stranic trikotnika pa so gledali na svete ali duhovno pomembne vrhove.

Družina Perdih, Zatolmin 32, leta 1955

Hrenc na Mrzlem vrhu

Kmalu po 2. svetovni vojni, najbrž leta 1945 ali 1946, se je za Hrencovim skednjem, potem ko so spravili vanj vse pripeljano seno, zbralo nekaj zatolminskih mož in so obujali spomine na svoja vojna doživetja. Tja nas je prišlo tudi nekaj otrok in smo jih poslušali. Vmes se je oglasil tudi stari Hrenc in pripovedoval nekako takole:

»Ko se je med 1. sv. v. bližala vojna med Italijo in Avstrijo, so mi dali štiri črnovojnike in (ne spomnim se več dobro, ali trideset ali šestdeset) Bosancev, starejših mož z rdečimi fesi, in nas poslali, da na Mrzlem vrhu izkopljemo strelske jarke za avstrijsko vojsko. Medtem ko smo mi kopali jarke, so Italijani udarili čez mejo. Potem ko so zasedli Kobarid, so poslali izvidnico kakšnih sto vojakov tudi na Mrzli vrh. Ko smo jih zagledali, smo se vprašali, kaj narediti. Ukazal sem, naj gre en črnovojnik (za vsakega je povedal kdo in čigav je bil, a se imen ne spomnim več) na levi konec jarkov, drugi na desnega, jaz ostanem na sredi, ostala dva se postavita vmes, med nas vse pa se postavijo Bosanci s krampi in lopatami v rokah. Ko pridejo Italijani dovolj blizu, bom ustrelil in zavpil. Vi štirje tudi začnite streljati, Bosanci pa naj skočijo iz jarkov in jo udarijo na Italijane. In res. Ko so prišli Italijani dovolj blizu, sem ustrelil in zavpil »Huraaa«, moji so začeli

Zatolmin – povodenj 1934

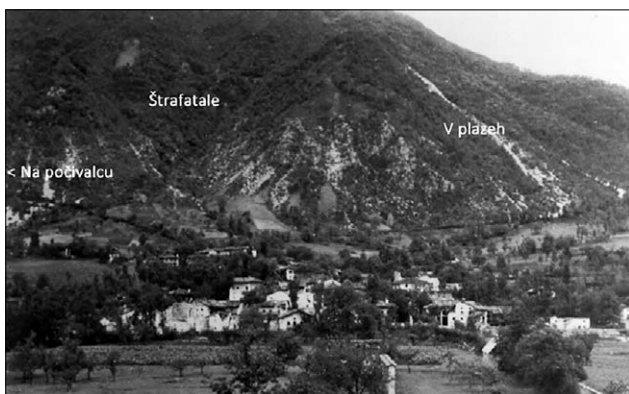
(Napisali in uredili Ernesta Kragelj in Olga Štrukelj.)

Dne 5. 10. 1934 je Tolminsko zajelo hudo neurje in povzročilo veliko škode.

Med zelo prizadetimi je bila tudi vas Zatolmin. Na Vodil vrhu se je »utrgal oblak« in po pobočju nad vasjo so drle ogromne količine vode, ki so s seboj prinašale skale in kamenje. Voda si je utrla pot v treh smereh:

- po sredini hriba po strugi hudournika Štrafatale in skozi vas od Flukca do Ivana,
- po vzhodni strani čez Plaze in Podčelo ter naprej po travnikih vzhodno od zgornjega Jakša,
- na zahodni strani čez Počivalec in po travnikih preko ceste v Dolje.

Voda je zalivala hiše, kleti. Odnoslo je Abramčev in Šrbanov stog in nekaj manjših objektov. Poti po vasi

Zatolmin pred povodnijo leta 1934.

Prčənica

Ko sem začel tekati po dvorišču, so mi bile najljubše živali kokoši. Zdele so se mi zanimive in lepe in mi niso bile nevarne. Vedno znova sem jih poskušal ujeti, popestovati in pobožati. Seveda se mi je to pri večini od njih le redko posrečilo. Imeli pa smo kokoš, ki ni tako hitro tekla kot druge in ko se ji je kdo približal, je počepnila. Mama ji je rekla Prčənica. Jaz pa sem med tekanjem po dvorišču pogosto vpil: »Prčənica prčənì sè mi!« (knjižno: Počepnica, počepni pred mano) in ko sem se ji približal, je počepnila in sem jo lahko pobožal ali dvignil in nosil naokoli. To je bila ena od mojih najbolj veselih otroških dogodivščin.

Pojasnitve

V ponedeljek osmega julija 1957 je nanoslo, da smo ob 6^h zjutraj hkrati odhajali iz Zatolmina vsi, ki smo šli sejč (kosit) v senožeta Zauðrham. Na počivališču Na Seucih smo kot običajno posedli in mo¿je so se začeli tiho pogovarjati.

Nenadoma vzroji moj tata: »Le zakaj ni sosed italijanskemu oficirju, ko ga je vprašal, ali so že bili pri hišah ob poti k nam, odgovoril, da so, saj gre tista pot tudi k njim! Tako me ne bi zaprli (v začetku leta 1943; njegove aretacije se dobro spomnim, čeprav me niso pustili zraven) in sedaj ne bi bil ves bolan od italijanskih in nemških taborišč.«

Takoj ga je ostro zavrnil Iuájñčč: »Frànə, tiši (tiho bodi)! Bodi vesel, da se ni spomnil na to. Če te ne bi takrat zaprli Italijani, bi tebe že naslednji teden prišli iskat partizani. Poslali bi te v brigado na Dolenjsko, tam bi ti dali mašingver na ramo in te v prvi vrsti poslali v napad. Od tam ti ne bi prišel več nazaj. Dovolj je, gremo delat!«

Iuájñčč je bil med vojno od partizanov dvakrat obsojen na smrt, ko so ga Nemci prisilili, da je šel zanje po drva, a so ga obakrat rešili voditelji OF v vasi. Med prvo svetovno vojno je bil vojni ujetnik v Rusiji, doživel tam revolucijo in zaradi nje ni hotel ostati tam, čeprav so se mu dekleta ponujala.

Spomini na Italijane

Italijanov se dobro spomnim. Kdaj sem jih videl in v kakšnem okolju, sicer ne vem vedno zanesljivo, a vendar. Pravili so mi, da so mi leta 1940, ko so jih nastanili po hišah pred morebitno vojno z Jugoslavijo, večkrat prepevali ob zibelki in da mi je zato italijanski bellcanto tako znan. Ob tem so pili dobra vina in po vojni sem si na podstrehi večkrat ogledoval lepe prazne buteljke in na nekaterih od njih je pisalo Spumante. Najbolj so se mi vtisnili v spomin, ko smo jih srečevali na cesti proti Tolminu. Zlasti, ko je enkrat eden poskakoval in so mu poskakovale tudi lepe hruškaste svetlo rjave bombe, ki jih je imel za pasom. V teh primerih nikoli niso bili videti grozeči. Prej veseli, da so prosti.

Spomnim se tudi ropota, ko so nam, še preden so tata zaprli, pregledovali hišo od tal do vrha. Pri tem da so nam pobrali večino mesa edinega prašiča. Tatovega skrivališča manjših predmetov na podstrešju pa niso našli. Po vojni mi ga je enkrat pokazal, ko je nekaj vzel iz njega. Kasneje ni hotel nikoli več nič slišati o njem.

Spomnim se tudi noči, ko so pozimi 1943 tata prijeli. V veži v pritličju so govorili, hkrati je ropotalo in žvenketalo in sem šel iz spalnice na vrh stopnic in pogledal dol, kaj je. Videl sem noge vojakov in tatove noge, na katere je visela veriga. Taka lepa veriga, kot nalašč za igračo, pa ..., tedaj pa me je Mičca grobo odvelkla nazaj v spalnico.

Notiz-Kalender

*Prepisano iz: NOTIZ-KALENDER FÜR DAS JAHR
1945 PERDIH FRANC ZATOLMIN ŠT. 25 TOLMIN
GORICA.*

*(Koledarček je bil skrbno skrit in so ga našli pri prenovi
hiše po potresu. Prepisala ga je njegova hči Milena. Pona-
vljajoči se zapisi so izpuščeni.)*

Ako mi je zla usoda namenjena, da bo moralo moje
telo strohneti pred koncem te vojne tukaj v tujini, prosim
vas tovariši! POZOR!

Izročite ta mali notes ob povratku v domovino moji
ženi. Z njo čem živeti in zadnja moja misel boš ti Marica
moja ljubljena.

Linz 26/12 1944 Perdih Franc

6/1 Kako lepe izgleda sem imel, da bom tačas doma.
Zdaj sem pa tako potr, da sploh ni volje do življenja.

14/1 Moj rojstni dan praznujem celi dan pri gorki
peči, ker sem močno prehlajen.

13/2 Danes sem dobil od ženke dve pismi 7/IX in 30/
IX.

10/3 Kako lepa je postala narava ob jasnih večerih,
ko mraz popušča in se sliši petje ptičev, a meni so mi v
tugo tu na tujem, ko misel sili le v domači kraj.

Pripovedovanje partizana

Ko sem kot profesor za živilsko tehnologijo na Oddelku za kemijo in kemijsko tehnologijo Fakultete za naravoslovje in tehnologijo Univerze v Ljubljani iskal možnosti za sodelovanje z industrijo, je to opazil starejši kolega in mi ponudil, da me spravi v stik z nekaterimi tovarnami, kjer je poznal vodilne. Tako me je nekajkrat s svojim avtom vozil po Sloveniji.

Med vožnjo, in samo med vožnjo, nikoli kje drugje, mi je pripovedoval, kako je partizanal. Tu opišem, kar se od tega pripovedovanja še spomnim. Živel je v Ljubljani in se je zelo zgodaj vključil v delovanje OF. Ko je hotel oditi v partizane, mu tega niso dovolili, ker je bilo njihovo stanovanje na takem kraju, da so bili varni pred italijanskimi racijami in zato zelo primerno za varno javko.

Tudi ob kapitulaciji Italije in prihodu Nemcev je moral ostati doma. Toda Nemci so ga mobilizirali v svojo organizacijo Todt in ga poslali v bližino Gorice pripravljat obrambno črto.

Tam so fantje opazili, da orožje ni kaj prida zastraženo in neke noči so trije vzeli vsak po en mitraljez ter odšli čez Trnovski gozd proti Cerknemu. Na poti so jih prestregli partizani, a jim niso verjeli, da so oni sami ukradli mitraljeze Nemcem. Razorožili so jih, jih obtožili vohunstva in odgnali v Cerkno na zaslišanja. Po zaslišanjih so jih obsodili na smrt in zaprli.

Nižja gimnazija

V nižji gimnaziji v Tolminu je bil naš razrednik akademski slikar Rudi Kogej. Učil nas je risanje. Pri meni je hitro ugotovil, da sem v tem zelo slab. Ker sem tudi zelo grdo pisal, sem moral medtem, ko so drugi risali, vaditi lepopis. To mi je pisavo nekoliko izboljšalo. Sčasoma sem uspel tudi kakšno stvar vsaj za silo dobro narisati, potem ko sem opazoval sošolca, ki je najbolje risal, kako to dela in ga posnemal.

Podobno je bilo pri telovadbi. Med prvo uro smo se učili skok čez kozo. Preskočili so jo vsi razen mene. Ni in ni mi šlo. Profesor je bil seveda hud. Kasneje smo se učili telovadbo na drogu. Nisem mogel niti toliko skočiti, da bi se ga prijel. Profesor se je tako razhudil, da me je dvignil nanj in me vrtel na njem, da se mi je trebuh tako razbolel, da sem pristokal domov in me je še nekaj dni bolelo.

Pa so se profesorji kmalu dogovorili, da naj zahteva od mene samo toliko, kot zmorem. In pa, ker sem bil pri večini drugih predmetov odličen, šola pa je za svoj ugled potrebovala odličnjake, so se dogovorili, da mi bodo pri risanju in telovadbi dali oceno prav dobro, čeprav sem v tem slab, a se trudim, da bi bil boljši.

Srbohrvaščino nas je učila mlada učiteljica. Pravili so, da je Črnogorka, poročena z oficirjem. Tudi ona ni bila zadovoljna z mojo pisavo. Govorila je, da pišem »ko švrake i patke«, a srbohrvaščina mi ni delala težav.

Laboratorij

Potem ko nas je v 3. razredu nižje gimnazije prof. Korenc s poskusi navdušil za kemijo, smo sklenili, da bomo tudi sami delali zanimive pokajoče poskuse. Na primer da bi pripravili pokalni plin ali čisti kisik, ki povzroči tako zanimivo gorenje. Za laboratorij smo izbrali Hlačou sbinščk (Hlačov svinjak), ki je bil že dolgo prazen in čist. Radko je prinesel špiritni gorilnik, jaz cinober in natrijev hidroksid, ki ga je sicer uporabljala mama za izdelavo mila. Na smetišču za tolminskim zdravstvenim domom smo nabrali ampule od injekcij in se lotili dela.

Zamislili smo si, da bi z reakcijo $\text{HgS} + \text{NaOH} \rightarrow \text{HgO} + \text{NaSH}$ pridobili živosrebrov oksid, ki pri segrevanju sprosti kisik in v tem kisiku bi zažigali razne snovi. V ampulo smo dali cinober in natrijev hidroksid in segrevali. Ko smo mešanico dovolj segreli, je natrijev hidroksid prežrl steklo ampule in odkapljal ven. O kisiku ni bilo ne duha ne sluha. Seveda takrat nismo vedeli, da bi šla ta reakcija ravno v nasprotno smer, kot smo želeli.

Potem smo se lotili pridobivanja pokalnega plina z elektrolizo vode. Napeljali smo običajno električno, vtaknili žico v stekleno posodo z vodo in malo soli in začeli so izhajati mehurčki. K sreči je bila posoda majhna in odprta, tako da nam je vodik sproti ušel in se nam ni zgodilo nič hudega. Tako smo neuspešno nadaljevali poskuse kar nekaj časa. Bilo je zanimivo, čeprav neuspešno.

Jože Pučnik

V 8. gimnaziji, v šolskem letu 1957/58 na Gimnaziji Jurija Vege v Idriji, nas je filozofijo učil Jože Pučnik. Pravili so, da je bil tedaj absolvent. Jaz sem imel od predmeta filozofija velika pričakovanja, da se bomo pri njem naučili, kako je treba pravilno razmišljati, da dobimo prave ugotovitve. Pučnik pa nam je razlagal samo, kaj je učil kateri filozof.

Na platnicah zvezka, kamor sem zapisoval njegove razlage, sem imel napis Filozofija. Razočaran nad njegovimi razlagami sem napis na platnicah zvezka spremenil v FiloSofija Loren. Nekoč, ko sem imel zvezek še zaprt, je prišel mimo moje klopi in zagledal ta napis. Kar privzdignilo ga je, na obrazu je dobil besen izraz, a se je obvladal in rekel nekaj takega kot: »To pa ni prav.« In začel razlagati naslednjega filozofa.

Med drugim nam je razlagal učenje raznih grških filozofov. Razočaran sem bil nad tem, ker nekatera učenja niso bila v skladu z osnovami višje matematike, ki nas jo je takrat učil prof. Čanžek. Zato se jih nisem naučil. Seveda mi je Pučnik dal zato slabo oceno. Nato sem se jih pač naučil na pamet in ob naslednjem izpraševanju zdrdral in popravil oceno.

Nekoč po osamosvojitvi je skupinica ljudi razpravljala, kakšne krivice so naredili Pučniku. Pa sem se oglasil in se pošalil, da je vse to doživel samo zato, ker

Svinec

Potem ko sem leta 1960 prišel iz brigade, sem šel v avgustu na obvezno počitniško prakso v tovarno Sava v Kranju. Tam mi je dal predpostavljeni inženir debelo nemško knjigo o gumi, naj se poučim, za kaj gre pri tem. Čeprav mi nemščina ni delala težav, pa nisem razumel kaj dosti. Kasneje so mi drugi pripovedovali, kako je ta knjiga »težka« in da je težko razumeti, o čem piše. Čez nekaj dni mi je dodelil mladega tehnika, da naj me pelje po tovarni in mi pokaže, kje se kaj dela in kako se dela. Vodil me je od obrata do obrata, v vsakem me je vodil od surovin, do strojev in kako se z njimi dela, kako se na koncu gumo vulkanizira in kam se jo pospravi. Vse mi je pokazal in razložil tako nazorno, da mi je bilo vse razumljivo. Potem sem še sam hodil po obratih in si še bolj podrobno ogledal stvari. Še leta potem sem vdel, kje se kaj dela in kako se dela. Dokler niso obratov opustili in preselili drugam.

Zadnji teden so me dali še v laboratorij. Najprej v fizikalni del, kjer so me laborantke naučile, kako se določa posamezne fizikalne lastnosti gume. Ker mi je šlo vse hitro od rok, so me kmalu dale na določanje modula. Medtem ko so bila pri določanju drugih lastnosti merila linearna, pa je bilo pri določanju modula merilo nelinearno in so imele vedno težave, kako odčitati vrednosti med črticami. Meni to ni

Diploma

V četrtem letniku sem potem, ko sem imel opravljena najtežja izpita, pospešeno opravljal še druge, manj zahtevne. V začetku leta 1962 sem se s prof. Vizoviškom dogovoril, da bom pri njem opravil diplomsko delo. Določil mi je prostor, kjer bom delal in mi predlagal, naj naredim sintezo polikarbonata. To je ena najtrdnjših prozornih plastičnih mas, ki jo sedaj uporabljajo med drugim za izdelavo avtomobilskih žarometov. Povedal mi je, da so pred mano uspeli dobiti po nemškem navodilu le gosto, rjavkasto, medu podobno tekočino, jaz pa naj bi to izboljšal, da bi dobil trdno snov. Ocenil sem, da bom lahko začel delati sredi februarja, ko naredim vse do takrat mogoče izpite.

Ko sem med študijem kdaj hodil ob Ljubljani, sem večkrat srečal jehovce, ki so me vedno prepričevali, naj se spreobrnem v njihovo vero, da bom prišel v nebesa. V začetku leta 1962 pa so me začeli tudi prepričevati, naj nujno prestopim k njim, ker bo 10. februarja sodni dan. Oni da bodo tedaj šli s čolni na Šmarno goro, da bodo od tam odpluli v nebo.

Potem je nanoslo tako, da sem pred tem dnem opravil vse takrat možne izpite in 10. februarja okrog 8^h zjutraj sem prišel na fakulteto v laboratorij in začel delati. Bil sem edini prisotni na celi katedri. Okoli 10^h je prišel profesor, se previdno razgledal naokoli in me vprašal:

Doktorat

Ko sem prišel od vojakov, mi je moja bodoča žena povedala, da so uvedli podiplomski študij in da naj bi se po njenem tudi jaz prijavil nanj, saj da sem mnogo boljši kot številni, ki so se vpisali. Odgovoril sem ji, da sem dobil službo, ki mi ustreza in da mi ni do nadaljnjega študija. A je kar vztrajala. Istočasno nas je nova direktorica nagovarjala, naj to naredimo. Pa tudi nekateri »kemikerji«, to je vodje sanitarno-kemijskih laboratorijev po Sloveniji, so vedeli, da imajo v tujini taki vodje doktorate in da bi bilo prav, da jih naredijo tudi oni. Končno sem popustil in se zadnji hip vpisal.

K sreči sem izbral predmete, katerih pristop mi je potem omogočal razumeti ozadja dogajanj in iskanje primernejših rešitev. Znanje, ki sem ga dobil pri njih, mi je dalo prednost pred starejšimi sanitarni kemiki, ki so vedeli, kako je treba delati, jaz pa sem razumel tudi, zakaj je treba tako delati, oziroma kako to še izboljšati.

Ko sem v letu 1964 opravil vse izpite razen enega, in to ravno tistega, katerega vsebina mi je bila kasneje najbolj v pomoč, sem začel razmišljati, kaj bi imel za magistrsko delo. Sanitarni inšpektorji so me nagovarjali, naj poskušam ugotoviti, kdo daje v sladoled margarino, ki je cenejša, namesto masla ali smetane. Pa sem šel v Ljubljano na Centralni higienski zavod vprašat voditeljico sanitarnih kemikov, kaj misli o tem.

Tragičnost

Beneški Slovenci proti Tolmincem

Beneška Slovenija in Tolminsko sta bili v srednjem veku dodeljeni Oglejskemu patriarhatu. Ko je zavzela Oglejski patriarhat, ju je dobila Beneška republika.

V vojni proti Benečanom po letu 1500 so Habsburžani sprejeli zahtevo Tolmincev, da jim odpravijo tlačanstvo, če prestopijo na njihovo stran, in od takrat Tolminci niso bili več tlačani temveč kmetje svobodnjaki, ki so imeli spet svojo lastno, prej grajsko zemljo.

Tako upor Tolmincev leta 1713 ni bil upor proti grofu, temveč proti državnemu izterjevalcu davkov Bandlju. Uničevali niso grofove lastnine temveč samo Bandljevo. Oblasti so to obravnavale kot upor proti državi in ne proti grofu. Grof je bil le mirovni posrednik med kmeti in državno oblastjo. Za časa Marije Terezije so Tolminci odkupili od grofa še zadnja njegova zemljišča in večino cerkvenih.

Benečani pa so Beneškim Slovencem obljubili popolno samoupravo, če postanejo neke vrste vojna krajina in varujejo mejo proti Avstriji. Učili so jih, da so Tolminci sovražniki. Ko je Napoleon zasedel Beneško republiko, je uničil tudi samoupravo beneških Slovencev, Avstrija pa je po zasedbi Padske nižine ni obnovila. Po vojni leta 1866 je italijanska država obljubila Beneškim

- Rutar Borut, *Dr. Jože Dekleva, Priprave na narodnostno vstajo Primorcev v organizaciji TIGR od 1927 do 1941*, Koper: Društvo TIGR, 1999
- Rutar Borut, *Jeranova rodbina narodnjakov v Kobaridu*, Koper: Društvo TIGR, 2001
- Rutar Borut, *Iz primorske epopeje*, Celovec: Mohorjeva družba, 2004
- Rutar Borut, *Krik mačehe*, s podnaslovom, *Pripravljen atentat organizacije TIGR na fašističnega diktatorja Mussolinija 20. septembra 1938 v Kobaridu*, Celovec: Mohorjeva družba, 2011
- Rutar Borut, *Odnosi med Tigrom in komunistično partijo v obdobju 1935-1957, Primorska srečanja*, PS, št. 225/2000 in *Svobodna misel*, 2001
- Rutar Borut, *Vstaja Primorcev v organizaciji TIGR v letih 1938-1941*, Gorica: Goriška Mohorjeva družba, 2007
- Rutar Borut, *Poslanstvo Karla Kocjančiča pri rehabilitaciji protifašistične organizacije TIGR v samostojni Sloveniji*, Trst: Mladika, 2008
- Samardžić Miloslav (in Šušterič Uroš, Leskovar Matej), *Sodelovanje partizanov z okupatorjem*, Ljubljana: Ignis, 2012
- Slabe Marijan, *Na rovašu življenja*, Grahovo ob Bači: Župnijski urad, 2004
- Šavli Marija – Tatjana, *Kronika ZB Zatolmin*, Zatolmin 1983

Šavli Tramšek Sonja, Šavli Beltram Nada, Šavli Franc,
Franc Šavli - Medved. Domoljub in revolucionar,
Bilje: Založba Humar, 2003

Štrukelj Olga, *Rodbina Perdihovih Zatolmin*, Tolmin,
2012

Urbanc Peter (in Leskovar Matej), *Skrita, nepoznana
zgodovina NOB-revolucije*, Ljubljana: Ignis, 2015

Vsebina

Predgovor	5
Izvor Perdihov	7
Ačenaš	9
Kakúš sa ukjó labíl Iuájncia	10
Hrenc na Mrzlem vrhu	12
Puš	14
Na Čjêlih	15
Teta Mici	17
Zatolmin – povodenj 1934	20
Senožeti Kratče in Zavrh	22
Pjòbe	24
Žobineca	26
Prčànica	27
Pijan	28
Pojasnitve	31
Spomini na Italijane	44
Spomini na Nemce	48
Spomini na partizane	51
Spomini na domobrance	58
Notiz-Kalender	67
Drekenova Tončka	72

Pripovedovanje partizana	82
Ob začasni meji	85
Brezje	88
Nižja gimnazija	90
Makso Pirnik	91
Menemeni	94
Laboratorij	95
Odhod	96
Dijaški dom	100
Ludvik Čanžek	105
Jože Pučnik	108
Svoboda	110
Bumbar	111
Svinec	114
Izpit	117
Diploma	121
Prva služba	127
Doktorat	140
Profesura	143
Lajše '98	156
Tragičnost	160
Justinu Stanovniku	163
Jaz, udbovec	168
Priporočljivo dodatno branje	175

Anton Perdih
UTRINKI IZ MOJEGA ŽIVLJENJA

Oblikovanje in prelom:

ONZ JUTRO

Izdalo:

Založništvo Jutro,
Jutro d.o.o., Črnuška c. 3, 1000 Ljubljana

Natisnjeno v Sloveniji (Tisk po naročilu, 2023).

Cena ob izidu: 18,90 €.

Slika na ovitku:

Tolminska kotlina slikana z Vodil vrha.
Foto Olga Štrukelj, roj. Perdih.

Naročila:

JUTRO d.o.o., Črnuška c. 3, p.p. 4986,
1001 Ljubljana
E-pošta: Jutro@siol.net

Spletna knjigarna: **www.jutro.si**
